

REPORTÁŽE A STATI
1933-1937

3

Weiil

Triáda

*Fotografie od Josefa Sudka
otištěná v měsíčníku Panorama
v prosinci 1937 u ankety
Družstevní práci k patnáctiletí.*

SPISY		
Jiřího Weila		1900–1959
1	Reportáže a stati*	1920–1933
2	Gogol a anglický román 18. století	1928
3	Reportáže a stati*	1933–1937
4	Moskva-hranice*	1937
5	Dřevěná lžice	1938/1992
6	Makanna, otec divů	1945
7	Povídky (Barvy, Mír)	1946, 1949
8	Stati a reportáže	1938–1959
9	Život s hvězdou	1949
10	Harfeník	1958
11	Žalozpěv za 77 297 obětí	1958
12	Na střeše je Mendelssohn	1960
13	Paralipomena	

Svazky označené * již vyšly.

Řídí Michael Špirit

Jiří Weil
REPORTÁŽE A STATI
1933-1937

Jiří Weil
REPORTÁŽE A STATI
1933–1937

Uspořádal a k vydání připravil
Michael Špirit

© Jiří Weil – heirs c/o DILIA, 2022
Selection, commentary ©
Michael Špirit, 2022
Photography © Josef Sudek, 1937
ISBN 978-80-7474-359-7
ISBN (pdf) 978-80-7474-410-5
ISBN (epub) 978-80-7474-411-2
ISBN (mobi) 978-80-7474-412-9

*Edice a komentář vznikly za podpory
projektu Kreativita a adaptabilita
jako předpoklad úspěchu Evropy
v propojeném světě*
reg. č.: CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000734,
*financovaného z Evropského fondu
pro regionální rozvoj
a řešeného na Filozofické fakultě
Univerzity Karlovy.*
*Projekt je realizován v rámci výzvy
Excelentní výzkum a jeho výstupy
jsou určeny pracovníkům výzkumných
organizací a studentům doktorských
studijních programů.*

RUCE

Když vyjížděl vlak z Wilsonova nádraží, viděl jsem ještě ony ruce. Byly to ruce člověka, který stál na chodníku a prosil o kousek chleba. Byly sepjaté, jaksi mdlé, neživotné, ale přece žilnaté. Bylo viděti, že kdysi konaly nějakou práci. Snad svíraly lopatu nebo páku, snad držely autogenní svářeč nebo motyku. To jde poznat jen na obličejích, ale obličej byl skloněn, jen sepjaté ruce čněly nad hlavou. Na ulici přšelo a pramenky vody stékaly s rukou. A tak vyjížděje do Nĕgoreloje, první stanice Sovětského svazu, vzpomínal jsem na ruce.

Ruce bez obličejů, které drží „patentní manikúru“ za jednu korunu, „pět čísel ilustrovaného časopisu“, „státní stavební losy a losy Červeného kříže“. Kup, dej, říkají vztažené ruce. Jsou upracované, ale práci nemají, tyto ruce nezaměstnaných dělníků Evropy. Březina napsal kdysi báseň o rukou, ale o této básni neslyšeli nikdy ani majitelé znehodnoceného majetku pracovní síly a také o ní slyšet nemusí. Zato však musí užívat svých pracovních rukou, těžkých dělnických rukou, k žebrotě na nároží ulic.

A ještě ruce. V bílých rukavičkách ruce policistů. Dobře pěstěné ruce byrokratů, manikúrované ruce měšťáků a hubené, zkrivené ruce hladových dětí.

Tak tedy Nĕgoreloje. Kolik reportáží bylo již o něm napsáno! A pak Bělorusko-Baltické nádraží v Moskvě (opět řada reportáží). A pak Moskva (ještě větší počet reportáží). Jak se lidé oblékají (téma pro dra Slavíka a Vicki Baumovou). Jak lidé jedí (téma Ády Hoffmeistera). Jak se tlačí lidé v tramvaji (x-počet témat). Tak by se mohlo pokračovat. Ale podívejme

se z jiné strany. Podívejme se na ruce, které si podávají jídlo, drží se tyče tramvaje a nejsou v rukavičkách.

A tak se vynoří zase vzpomínka na ony sepjaté ruce v Praze nebo Berlíně nebo Paříži, lhostejné kde, v západoevropském světě. Neuvidíte je v Moskvě. Zato však uvidíte:

ruce u volantů,
 ruce u couwegerů,
 ruce u lopat,
 ruce u autogenů,
 ruce u stropů,
 ruce u stolů,
 ruce u knih,

miliony rukou, ale žádné sepjaté. Někdy sevřené, někdy s otevřenou dlaní, někdy ztrhané prací, někdy pokryté šrámy, někdy probité kulkami občanské války, ale nikdy *sepjaté k prosbě*.

V Moskvě je nyní výstava obrazů na oslavu patnáctiletého trvání Rudé armády. Jsou tam obrazy různých hodnot, směrů a technik. Je to veliká výstava, stále naplněná obecenstvem, otevřená od 9 hodin ráno do 9 hodin večer. Stálo by to za to napsat o ní článek, ale její popis nemá místa v této stati. Jen do té míry, že se v ní také objevují ruce,

ruce svírající pušky,
 ruce u kormidla letadla,
 ruce u volantů tanků,
 ruce u hlavní děl.

A jsou to dělnické ruce. Vypadají stejně jako ruce českých nebo jiných dělníků. Jsou stejně žilnaté a svalnaté. Léta těžké práce je utvářela. Svíraly rovněž páku nebo motyku, kosu nebo volant. Nyní na této výstavě jsou ukázány tyto ruce v boji za revoluci a proti bílým. Jen tehdy pochopíme radostný pohyb rukou za veslo-

vání na stadionu Dynamo, lehký rozmach a jejich let při sportovní zkoušce GTO, když si vzpomeneme na ony silné dělnické ruce se zbraněmi v rukou.

Nikoli, ruce ruských dělníků nebyly v r. 1917 sepjaté.

Moskva

Rudé právo 15. 7. 1933

ŘEČ O BLAHOBYTU

Mnoho bylo již napsáno o moskevském Parku kultury a oddechu. Měšťácký reportér by si mohl představit něco jako lunapark, ještě by si mohl ušklíbnout, že je tu málo mechanických atrakcí, kolo parku je poměrně malé, nedá se srovnati s kolem v Prátru. Avšak nevšiml by si samozřejmě „atrakcí“, které nejsou v celém světě, výstav, populárních výkladů, techniky a hlavně lidí. Sovětský mladý dělník se nepodobá již západoevropskému. Je sebevědomý, jistý a hlavně veselý. Do moskevského Parku kultury a oddechu je třeba choditi se dívat na lidi. Je třeba seděti v hledišti velkého letního divadla, kde se koná představení jen pro dělníky Metrostroje. Jsou to většinou mladí hoši, komsomolci, kteří se učí složité věci stavby podzemní dráhy. Několik zahraničních firem nabízelo sovětské vládě, že postaví podzemní dráhu. Všechny tyto nabídky byly odmítnuty, sovětská vláda si chce vychováti vlastní kádry dělnictva, které by stavěly další Metrostroje v řadě měst, jež přijdou na řadu po překrvené Moskvě. 400 000 lidí zločineckých a záškodnických živlů bylo vyhnáno z Moskvy, ale město to nepocítilo. Tramvaje jsou stále přeplněné, na autobusy jsou fronty.

Celá Moskva tedy čeká na metro. Na bulvárech jsou vystaveny plány, jak pokračuje práce. Jsou tu i fotografie úderníků, staveb šacht. U fotografií davy. Konečně bude metro, přestanou ony příšerné tlačence v tramvajích. Celé město se stará pečlivě o dělníky Metrostroje, povzbuzuje je. Nyní se tedy sešli v letním divadle. Dívají se na kouzelníka, který hází míče, přehazuje talíře, na zpěvačku, na tanec, poslouchají jazzový orchestr. Je to obecenstvo velmi vděčné, ale také velmi kritické. V Sovětském svazu „nikoho neoblafneš“, jak mi říkal český betonář na Metrostroji. „Pracuješ-li, dostaneš všechno, nepracuješ-li, můžeš se jít klouzat.“ A tak tedy žádá obecenstvo, pro něž byl bezplatně uspořádán tento večer, aby byly výkony prvotřídně umělecké, a nikoliv ochotnické. Dávají všechny své nejlepší síly, chtějí také dostat nejlepší síly. To je přece samozřejmé. Když se objevil na scéně diletantský ukrajinský sbor, spustilo obecenstvo takový řev, že hlasatel u mikrofonu je musel uklidňovati slibováním dalších čísel programu. Naproti tomu když byl umělecký výkon dobrý, neznalo nadšení konce. Za takové obecenstvo by musela býti vděčna všechna divadla Evropy.

Těchto několik řádek je jen úvodem k řeči o blahobytu. Příznaky blížícího se blahobytu bijí přímo do očí. Obecenstvo je vybíravé, nesmíš mu předložit žádný šmejda, brak nikdo nevezme, špatná látka bude ležet v krámě do konce světa. Se vzestupem životní úrovně roste i touha po věcech lepších a nejlepších, roste i snaha oblékati se nejlépe, jísti čistě, míti koupelnu, žítí kulturně. To je široká a zjevná tendence, která bije do očí zvláště těm, kdož byli před několika lety v Rusku.

Nyní, jak se to srovnává s novinářskými články o hladu v Rusku? Pan Synek viděl, jak sedláci snědli

slaměnou střechu, jiní zase viděli, nebo slyšeli, že lidé jedí zdechliny. Hlouposti je možno psát nekonečně. Vždyť pan Červinka si dokonce vymyslel pečené děti. Ptáme se však, proč se pan Synek jen díval přes hranici? Vždyť například v onom Voločysku, kde prý snědli sedláci slaměnou střechu, je nádražní bufet, kde je možno se velmi dobře naobědvat, kam chodí dělníci a železničáři. Tady je místo pro vyprávění neznámého měšťáckého inženýra. Těsně před hranicí, již blízko Stolpců, jsem seděl ve vagoně, kde se bavilo několik Poláků, takzvaných „lepších lidí“, o Sovětském svazu.

Je podivuhodné, že lidé, kteří se jako pan Synek „dívají“ do Sovětského svazu, mají nejpoptenější představy.

Ve vlaku Varšava–Moskva jelo se mnou několik Poláků. Jeli do pohraničních stanic, blízko k hranicím. Byli odtamtud, „dívali se na Sovětský svaz“. Když se dozvěděli, že jedu do Moskvy, počali vypravovat hrůzostrašné báchorky o hladu. Všechny zprávy byly „autentické“. Mezi nimi byl pasažér, který stále mlčel. Pak se pustil do rozhovoru. „Říkáte, že v Sovětském svazu je hlad? Nu, neřekl bych to. Jsem lesní inženýr a pracoval jsem tam. Ne, nebojte se, nebyl jsem sovětským specialistou. Pracoval jsem na lesní koncesi, která patří Polákům, je to bývalé panství hraběte Potockého. Najímali jsme sovětské dělníky. Pracují lépe než polští. Může člověk, který trpí podvýživou, dobře pracovat? Říkáte, že dělník dostává malý plat? Ale když dostává malý plat, tak zase nic neplatí za byt a potraviny. Když nic nedostane, tak nic neplatí. Říkáte, že to s nimi „praskne“. Nu, na to nespolehejte. Je s nimi celá země. Ta je úplně na jejich straně. S tou se nedá nic dělat.“ A inženýr vysvětloval dále, že není komunistou, že nesympatizuje se sovětskou vládou, že je stoupencem kapitalismu.

Tedy již před hranicemi odpověď. Vyvracet hloupé báchorky? Mluví o českých dělnících, kteří žijí v takovém pohodlí, jaké neměli nikdy v Československu? Je to opravdu zbytečné. Dívejte se na fotografie. Neuvidíte tam tváře zduřelé podvýživou. Jděte se podívat v Moskvě na řeku. Uvidíte tam atletické figury, svaly a červeň ve tváři. Srovnajte si, jak vypadá mladý dělník v Československu. Ale musí se pracovat. Kdo nepracuje, s tím je zle. Kdo nepracuje, nedostane nic. Od práce závisí celý blahobyt země, a pracovat se musí. Všude pracují mladí lidé. Jsou dělníky, kapitány parníků, konduktéry, šestnáctileté dívky řídí těžké mašiny. Práce otevírá cestu ke všemu blahobytu, jak řekl Stalin.

Moskva

Rudé právo 4. 8. 1933

[NA LENINGRADSKÉ SILNICI]

Na leningradské silnici se prostírá ohromné letiště, táhne se velmi daleko. Kolem je zeleň, naproti park, blízko je řeka. U vchodu se tyčí Leninova socha, pak se objeví řada bílých budov – hangárů – a restaurace s plochou střechou. Každou chvíli přilétají a odlétají aeroplány. Maják vrhá světlo v pruzích na všechny strany. Bzučení letadel zní různě, podle taktu motoru. Tímto letištěm proletěl Mattern, americký letec Post se na něm zastavil při letu kolem světa, nyní právě odpočívá na letišti italský aeroplán, který doletěl z Milána přímo do Moskvy.

[zabaveno 7 řádek]

České slovo uveřejnilo tehdy v r. 1928 dopis Mikův na rozloučenou, vysmívalo se mu krutě za slovo „čundr“. Tady máš „čundr“, když jsi skončil svou cestu několik desítek metrů od sovětské hranice. Tak dopadl tvůj „čundr“ – v kriminále, pod pažbami polských četníků.

Ano, to byla velká sláva, když chytili Miku spolu s jeho kamarádem. To bylo jáсотu, že nedoletěli. A když se za Mikou zavřela vrata polského kriminálu, oddechly si noviny spokojeně: všem zajde chuť podnikat „čundry“, vizte výstražný příklad Mikův: včera letec, dnes polský kriminálník. A jak vypadají kriminály v Polsku, to ví každé dítě.

[zabaveno 21 řádek]

byl vyprávěn dlouho do noci. Bylo v něm více detailů, než je možno zachytiti tužkou do zápisníku. Byl barvitější okolím – moskevskou horkou nocí, bzučením aeroplánů, světlem majáku. Můžeme zachytiti jen prostý obsah.

Není třeba mluvit o odletu. Psaly o něm všechny noviny. Ať se posmívaly, nebo ať mluvily se vztekem o „čundru“ – to není důležité. Jednoho dne se tedy ocitli Mika a jeho kamarád za hranicemi Československa, v Polsku. Došel jim benzin a byli sotva v půli cesty, někde u Krakova. Přistáli. A tady jim pomohla náhoda a odvaha. Prohlásili, že jsou vojenští letci, kteří dělají hvězdicový let, a dostali benzin od jakéhosi polského hraběte, na jehož statku přistáli. Letěli pak dále směrem k sovětské hranici. Tu se však ukázalo, že nedoletí. Dostali totiž jen těžký benzin. Traktorový. Měli malé letadlo, nemohli naložiti větší zásobu. A tedy asi 100 km od sovětských hranic musili přistát opět. Ale jak přistáli? Kolem byly jen lesy. Uviděli vesnici dole. Přistáli přímo na její hlavní sil-